

The Examination of The Relationship Between the Self-Esteem of Pre-School Teacher Candidates and Their Liking of Children¹

K. Büşra KAYNAK², Büşra ERGİN³, Emel ARSLAN⁴, Özge PINARCIK⁵

ABSTRACT: This study is designed to determine the relationship between self-esteem of pre-school teacher candidates and their liking of children. The study group of this study is composed of 339 pre-school teacher candidates studying at early childhood education departments of Mevlana, Necmettin Erbakan and Selcuk Universities located in Konya. In this study, in order to measure the self-esteem of pre-school teacher candidates, "Coopersmith Self-Esteem Scale" developed by Coopersmith in 1967 and to measure love of children, "Barnett Liking of Children Scale" developed by Barnett and Sinisi in 1990 were used. Questionnaire results were analyzed by SPSS/WINDOWS 16.0 statistical toolbox. Based on the analysis results, gender and class have a positive effect on self-esteem and liking of children. In addition, a mid-level positive correlation is determined between self-esteem and liking of children.

Key words: Pre-School Teacher Candidate, Self-Esteem, Liking of Children.

SUMMARY

Purpose and significance: This study is designed to determine the relationship between self-esteem of pre-school teacher candidates and their liking of children.

Methods: This research is a descriptive and a correlational study. Random sampling method is used in the study group of 339 pre-school teacher candidates studying at early childhood education departments of Mevlana, Necmettin Erbakan and Selcuk Universities located in Konya. In order to measure the self-esteem of pre-school teacher candidates, "Coopersmith Self-Esteem Scale" developed by Coopersmith in 1967 and to measure love of children, "Barnett Liking of Children Scale" developed by Barnett and Sinisi in 1990 were used. Questionnaire results were analyzed by SPSS/WINDOWS 16.0 statistical toolbox.

Results: Analysis results showed that age, type of high schools the candidates graduated from, the co-existence and survival status of candidates' parents do not have a statistically significant effect on their self-esteem and liking of children levels. On the other hand, gender and class have a significant effect on self-esteem and liking of children. In addition, a mid-level positive correlation is determined between self-esteem and liking of children.

Discussion and conclusions: Findings of a previous study by Koç (2010), Öner Altıok et al. (2010) and Özkan (1994) on self-esteem are similar to ours. On the other, hand findings of Gürşen Otacıoğlu (2009), Baybek and Yavuz (2005) are different than our findings. Findings of Arslan et al.'s study which measures the effect of pre-school teacher candidates' gender on liking of children is similar to ours. On the other hand gender does not have a significant effect on pre-school teachers' liking of children status unlike our research findings. Gelbal et al. (2010) and Baran (2011) also found that gender does not have a significant effect on teachers' liking of children status. Analyzing findings about the effect of candidates' class on self-esteem, our observations are similar to Baybek and Yavuz (2005). We also found that class has a significant effect on liking of children. These results imply that as teachers or teacher candidates spend more time with children, their views on children tend to change positively and accordingly their likings of the children increase over time. This argument is also supported by similar studies of Arslan et al. (2013), Durmuşoğlu Saltalı and Erbay (2013) and Kasapoğlu and Akyol (2012). In our study, we also found that the class of the teacher candidates has an effect on self-esteem and their liking of children. We believe that this finding is a result of the education they got in a particular class.

¹ This study has been presented as a research paper at V. International Congress of Educational Research, Cannakkale, Turkey, 6-9 June, 2013.

² Research assistant, Gazi University, Institute of Educational Sciences, bkaynak@gazi.edu.tr

³ Research assistant, N. Erbakan University, Ahmet Kelesoglu Education Faculty, bergin@konya.edu.tr

⁴ Associate Prof., N. Erbakan University, Ahmet Kelesoglu Education Faculty, emelarslan@konya.edu.tr

⁵ Assistant Prof., Duzce University, Education Faculty, ozgepinarcik@duzce.edu.tr

Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları İle Çocuk Sevmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

K. Büşra KAYNAK², Büşra ERGİN³, Emel ARSLAN⁴, Özge PINARCIK⁵

ÖZ. Betimsel bir çalışma olarak tasarlanan bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının benlik saygıları ile çocuk sevmeleri arasındaki ilişkiyi açıklamaktır. Bu amaç doğrultusunda Konya İlinde bulunan Mevlana, Necmettin Erbakan ve Selçuk Üniversitelerinin okul öncesi öğretmenliği programında öğrenimine devam etmekte olan toplamda 339 öğretmen adayı örneklem kapsamına alınmıştır. Araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının benlik saygılarını ölçmek için Stanley Coopersmith (1967) tarafından geliştirilen “Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği” ve çocuk sevmelerini ölçmek için ise Barnett ve Sinisi (1990) tarafından geliştirilmiş olan “Barnett Çocuk Sevme Ölçeği” (Barnett Liking of Children Scale-BLOCKS) kullanılmış, veriler SPSS/WINDOWS 16.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonuçları doğrultusunda cinsiyet ve öğrenim görülen sınıfın çocuk sevme durumu ve benlik saygısı üzerinde anlamlı etkisinin bulunduğu, bunun yanı sıra da benlik saygısı ile çocuk sevme arasında pozitif yönlü orta düzeyde korelasyon olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Öğretmeni Adayı, Benlik Saygısı, Çocuk Sevme

GİRİŞ

Bir milletin gelişmesindeki en önemli unsur insanoğlu ve onun geliştirebilecek olan bilgi, beceri ve tutumlarıdır. Bu bilgi, beceri ve tutumların gelişiminin ise ön koşulu eğitimidir. Bugün dünyanın hangi ülkesinin eğitim sistemine bakılırsa bakılsın, eğitim sistemlerinin önemli bir parçasının öğretmenler olduğu görülmektedir (Gözütok, 1991; Gültekin, 1992; Miser, 1999). Öğretmenlik mesleği, 1739 Sayılı Milli Eğitim Kanunu'nun 43. maddesinde “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel ihtisas mesleği” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre öğretmenler ülkelerin eğitim politikalarını uygulayan, uygulamaları ile bu politikayı etkileyen bireylerdir. Bu bağlamda ülkenin geleceği olan ülkesine bağlı yeni nesillerinin yetiştiricisi, şekillendiricisi olan öğretmenlerin çeşitli alanlarda yeterlilik sahibi olmaları beklenmektedir (Gözütok, 1991; Gültekin, 1992).

Öğretmenlerden yeterlilik sahibi olması beklenen bu alanlar 2008 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan raporda genel ve özel alan yeterlilikleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre bütün öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmeleri için sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumlar genel yeterlilik olarak tanımlanırken; öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmeleri için alanlara özgü olarak sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumlar özel alan yeterliliği olarak ifade edilmektedir. Özel alan yeterlilikleri öğretmenlerin alanlarına göre değişim gösterirken genel alan yeterlilikleri bütün öğretmenlerin sahip olması beklenen yeterliliklerdir. 2008 yılında yayınlanan raporda altı genel alan yeterliliğinden birincisi olarak “Kişisel ve Mesleki Değerler-Mesleki Gelişim” yeterlilik alanı saptanmıştır. Bu yeterlilik alanının da ilk alt yeterliliği “Öğrencilere Değer Verme, Anlama ve Saygı Gösterme” olarak belirlenmiştir. Öğrencilere değer verme, anlama ve saygı gösterme alt yeterliliğine sahip olan bir öğretmenin öğrencilerinin her birine önemli ve değerli olduğunu fark ettirebilmesi beklenmektedir (MEB, 2008a; MEB, 2008b). Bir öğretmenin öğrencilerine değerli olduğunu hissettirebilmesinin, onlara saygı duyabilmesinin ön koşulu da onları aynı zamanda sevmesi ve sevgisini gösterebilmesidir. Okul öncesi öğretmenlerinin de oldukça kritik bir dönem olan erken çocukluk dönemindeki (0-8 yaş) çocuklara eğitim vermekle görevli oldukları göz önüne alındığında çocuk sevme önemli bir öğretmen yeterliliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

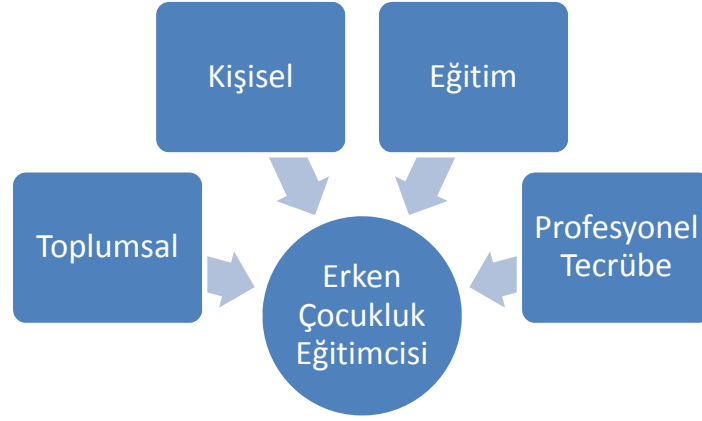
¹ Bu araştırma 5. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur, Çanakkale, Türkiye, 6-9 Haziran 2013.

² Araştırma Görevlisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, bkaynak@gazi.edu.tr

³ Araştırma Görevlisi, N. Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, bergin@konya.edu.tr

⁴ Doç. Dr., N. Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, emelarslan@konya.edu.tr

⁵ Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ozgepinarcik@duzce.edu.tr

Şekil 1. Erken Çocukluk Eğitimsinin Profesyonel Açıdan Yeterlilik Boyutları (Morrison, 2003)

Morrison (2003) erken çocukluk dönemi eğitimcileri olarak da isimlendirebileceğimiz okul öncesi öğretmenlerinin sahip olması gereken yeterliliğin toplumsal, kişisel, eğitim ve profesyonel tecrübe olarak dört boyutunun olduğunu; kişisel boyutun da kendi içinde kişisel karakter, duygusal nitelikler, fiziksel ve zihinsel sağlık olarak dört unsurdan oluştuğunu belirtmiştir. Çocukları sevme ve sayma da onlara karşı şefkatli, anlayışlı ve güven verici bir şekilde davranma gibi özellikler ile birlikte kişisel boyutun içinde yer alan duygusal nitelikler kapsamında ele alınmıştır. Bütün bunlara ek olarak da değer verme Morrison (2003) tarafından en önemli duygusal nitelik olarak ifade edilmiş olup nitelikli eğitimcilerin diğerlerinden ayrıldığı noktanın çocuklara verdikleri değer olduğu belirtilmiştir.

Çocukları seven, onlara diğer eğitimcilere oranla daha çok değer veren okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara karşı davranışlarının daha olumlu yönde olması beklenmektedir. Bu bağlamda benlik kuramcılarının insan davranışlarının benlik kavramına uygun şekilde biçimlendiğini, bireylerin kendi benliklerine uygun davranışlar sergilediklerini ifade etmektedirler. Benlik kavramı, en temel ve genel anlamı ile kişinin kendini algılaması şeklinde ifade edilmektedir. Buna ek olarak benliğin Fenomenolojik kuramın temsilcilerden Carl Rogers tarafından başka bireylerin o kişi hakkındaki düşüncelerinden etkilenebilen, onların görüşlerini yansıtan bazı özellikleri kendine atfeden bir kavram olarak tanımlandığı ifade edilmektedir (Gürşen Otacıoğlu, 2000). Yıldız (2006) benliğin; benlik saygısı, benlik imgesi, benlik tasarımı, benlik farkındalığı, benlik bilinci, benlik kurgusu, benlik yeterliliği, benlik ayarlaması ve kendini gerçekleştirme gibi birçok öğeden oluştuğunu belirtmektedir. Bu araştırma benliğin birçok öğesinden biri olan benlik saygısı üzerine bina edilmektedir.

Literatürde self-esteem'in karşılığı olarak kullanılan benlik saygısı kişinin kendine saygı ve güven duyması, kendini benimseyip değer vermesi, kendini beğenmesi, onaylaması ve sevmeye değer bulması gibi birçok anlamı içerisinde barındırmaktadır (Çuhadaroğlu, 1986; Öner Altıok, Ek ve Koruklu, 2010). Gerçeklikten çok bir algıyı kasteden benlik saygısı kavramını bireyin kendine kendine karşı pozitif veya negatif tavrı ya da bireyin kendini yeterli, güvenli, önemli olarak algılama becerisi şeklinde de ifade etmek mümkündür (Rosenberg, Schooler ve Schoenbach, 1989; Baybek ve Yavuz, 2005). Diğer bir deyişle sosyal karşılaştırmalar ve bireysel değerlendirmeler sonucunda oluşan benlik saygısı, bireyin kendini aşağı ya da üstün görmeksizin olduğu gibi değerlendirip, değerlendirme sonucundan memnuniyet duyma durumu şeklinde tanımlanmaktadır (Rosenberg ve ark, 1989; Erözkan, 2009).

Benlik saygısı seviyesinin kişinin okul ve işteki başarısı üzerinde etkili olmakla birlikte ayrıca arkadaşlık ve dostluk ilişkilerinin gelişimini etkilediği bilinmektedir. Bir kimsenin yeteri kadar iyi olma durumunu ifade eden yüksek benlik saygısına sahip olan kişilerin kendilerini olumlu olarak değerlendirdikleri ve güçlü yönleri olduğunu düşündükleri ifade edilmektedir. Yüksek benlik saygısı daha istenilir olması ve psikolojik bağlamda daha işlevsel olması nedeni ile sağlıklı davranışlarla ilişkilendirilmektedir. Bu sebeple benlik saygısı yüksek olan bireyler sağlıklı kişiler olarak nitelenip, bu bireylerin kendilerine güvendikleri, canlı ve enerji dolu oldukları belirtilmektedir. Düşük benlik

saygısına sahip olan bireylerin ise kendilerini değersiz olarak gördükleri, yaşam enerjilerini kaybettikleri ve hatta kendilerinden utandıkları ifade edilmektedir (Özkan, 1994; Taysi, 2000).

Okul öncesi öğretmenliği gibi özünde çocuğun gelişimine en fazla düzeyde katkıda bulunmayı, bunu sağlarken de onlara saygı duymayı, önem vermeyi gerektiren bir programa devam eden öğrencilerden gelecekte işlerini özveriyle yapabilmeleri adına çocukları sevmeleri beklenmektedir. Bu noktada benlik saygısı kavramı ile çocuk sevme durumları arasında bir ilişki olabileceği düşünülmektedir.

İlgili literatürde Barnett Çocuk Sevme Ölçeği ile yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Gelbal ve Duyan (2010)'ın yaptıkları çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin çocuk sevme durumlarına etki eden değişkenler incelenirken, Erdem ve Duyan (2011)'in araştırmalarında ise pediatri hemşirelerinin çocuk sevme durumlarına etki eden değişkenler incelenmiştir. Aksoy ve Baran (2011) ise araştırmalarında sınıf öğretmeni adaylarının çocukları sevme durumları ile anne-babaları tarafından kabul-redlerine yönelik algıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymuşlardır. Öte yandan Barnett Çocuk Sevme Ölçeği'nin son yıllarda okul öncesi öğretmenliği alanında da sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Durualp ve Ünal (2013) okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevme düzeylerini çeşitli demografik değişkenler açısından incelerken; Arslan, Pınarcık, Ergin ve Kaynak (2013) okul öncesi öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevme düzeylerinin karşılaştırmalı olarak ele almaktadırlar. Yapılan son araştırmalarda çocuk sevmenin başka değişkenlerle de ilişkilendirilmeye başladığı görülmektedir. Durmuşoğlu Saltalı ve Erbay (2013) araştırmalarında okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmelerini çocuk ile konuşma, dinleme ve empati becerileri açısından incelerken; Kasapoğlu ve Akyol (2012) ise çocuk sevme düzeyi ile çocuk haklarına yönelik tutum arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bütün bu taramalar sonucunda, çocukla iç içe olan okul öncesi öğretmeni adaylarının benlik saygıları ile çocuk sevmeleri üzerinde yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple yapılan çalışmanın ilgili alanda önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir.

Yukarıda bahsedilen nedenlerden yola çıkılarak bu araştırmada, okul öncesi öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin benlik saygıları ile çocuk sevmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaktadır:

1. Okul öncesi öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin çocuk sevme durumları ve benlik saygıları;
 - cinsiyet
 - öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Okul öncesi öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin Barnett Çocuk Sevme Ölçeği'nden aldıkları toplam puanlar ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puanlar arasında ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın modeli, verilerinin toplandığı çalışma grubu (örneklem), veri toplama araçları ve verilerin analizleri konusunda bilgi verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Araştıma Karasar (2011)'in ifadesine göre iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlaması itibari ile genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelindedir. Temel aldığı felsefeye (bakış açısına) göre ise nicel verilerin toplanıp analizlerinin yapılmasını gerektiren nicel (quantitative) araştırma kategorisinde yer almaktadır. Bu araştırmada korelasyon türü ilişki ile ilişkiler sınanmakta olup, değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri, birlikte değişim varsa bunun nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2011; Büyükoztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı'nda Konya'da bulunan Mevlana, Necmettin Erbakan ve Selçuk Üniversiteleri'nin okul öncesi öğretmenliği programında öğrenimlerine devam eden öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubuna diğer bir ifade ile örneklemine ise bu öğrencilerden tesadüfi elaman örnekleme ile seçilen 339 öğretmen adayı dahil edilmiştir. Çalışma grubunun özellikleri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Sosyo-demografik Özellikleri

Sosyo-demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kız	299	88.2
	Erkek	40	11.8
	Toplam	339	100
Yaş	17-19	157	47.3
	20-22	161	47.5
	23 ve üzeri	21	6.2
	Toplam	339	100
Öğrenim Gördükleri Sınıf	1.Sınıf	127	37.5
	2.Sınıf	89	26.3
	3.Sınıf	50	14.7
	4.Sınıf	73	21.5
	Toplam	339	100
Mezun Olunan Lise	Fen Lisesi	1	0.3
	Anadolu Öğretmen Lisesi	56	16.5
	Anadolu Lisesi	109	32.2
	Meslek Lisesi	100	29.5
	Düz Lise	52	15.3
	Diğer	21	6.2
	Toplam	339	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çalışma grubunun demografik özellikleri hakkındaki bilgiler araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile diğer bilgiler ise Barnett Çocuk Sevme Ölçeği ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Çalışma grubundaki okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyetleri, yaşları, mezun oldukları liseler, öğrenim gördükleri sınıf hakkında bilgi toplamak amacı ile geliştirilen formda toplam 4 soru bulunmaktadır. Bu sorular araştırmanın amacına ve alt amaçlarına uygun olarak seçilen değişkenlere ait bilgileri sorgulamaktadır.

Barnett Çocuk Sevme Ölçeği: Barnett ve Sinisi (1990) tarafından bireylerin çocukları sevme durumlarını ölçmek amacı ile geliştirilmiş olan ölçeğin Türkiye için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Duyan ve Gelbal (2008) tarafından yapılmıştır. Barnett ve Sinisi (1990) ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğini 0.91 ve iç tutarlılık katsayısını 0.93 olarak bulmuşlardır. Türkiye için uyarılama çalışmasında ise ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği 0.854 ve iç tutarlılık katsayısı 0.92 olarak bulunmuştur (Barnett ve Sinisi, 1990; Duyan ve Gelbal, 2008). Toplamda 14 maddeden oluşan ölçeğin her bir maddesine “Hiç Katılmıyorum” ile “Tamamen Katılıyorum” arasında değişkenlik gösteren yedi derece arasında bir görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekteki 14 maddeden dördü olumsuz (3, 6, 10, 13. maddeler) anlam taşıırken, on tanesi ise olumlu anlam taşımaktadır. Ölçeğin puanlamasında ise olumlu maddelere “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenler 7 puan alırken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenler 1 puan almaktadırlar. Olumsuz maddelerde ise puanlama tam ters olarak yapılmaktadır. Buna göre ölçekten maksimum 98 puan alınabilirken, minimum 14 puan alınmaktadır.

Ölçekten alınan yüksek puanlar katılımcıların çocukları daha çok sevdiklerini gösterirken, düşük puanlar ise daha az sevdiklerini göstermektedir (Duyan ve Gelbal, 2008; Gelbal ve Duyan, 2010).

Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği: Bireyin kendisi hakkındaki tutumunu ölçmek için 1967 yılında Stanley Coopersmith tarafından geliştirilmiştir. Ölçek tarafından kabul edilen benlik saygısı tanımın üç özelliği olduğu ifade edilmektedir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Benlik saygısı bireyin kendisi ile ilgili değerlendirmelerini yansıtmaktadır.
- Bu yargı görelidir ancak sürekliliği vardır ve hemen değişmemektedir.
- Bu yargı bireyin yaşına, cinsiyetine ve sosyal rollerine bağlı olarak değişebilmektedir.

Çocuk ve yetişkin formu bulunan ölçeğin yetişkin formunun 25 ve 58 maddelik iki versiyonu bulunmaktadır (Harputlu, 2005; Yenidünya, 2005). Bu çalışmada 25 maddelik kısa form kullanılmıştır. Ölçek “Benim Gibi” ya da “Benim Gibi Değil” biçiminde işaretlenebilen maddelerden oluşmaktadır. Maddelerin içeriği kişinin yaşama bakış açısı, aile ilişkileri, sosyal ilişkileri ve dayanma gücü ile ilgilidir. Ölçekteki her maddenin bir doğru cevabı bulunmakta olup puanlamasında da her doğru cevaba 1 puan, yanlış cevaba ise 0 puan verilmektedir. Ölçekten maksimum 25 puan alınabilirken, minimum 0 puan alınmaktadır ve puan yükseldikçe bireylerin benlik saygısı artmaktadır. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği’nin 25 maddelik bütünü için Cronbach Alpha değeri 0.76 olarak hesaplanmıştır (Harputlu, 2005).

Verilerin Analizi

Araştırmada ilgili araçlar yardımı ile toplanan veriler SPSS/WINDOWS 16.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumları ile benlik saygılarını etkilediği düşünülen iki değişkenli faktörlerinin (cinsiyet) etkilerinin hesaplanmasında ilişkisiz örneklem için t-testi (independent samples t-test) tekniği kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumları ile benlik saygılarını etkilediği düşünülen öğrenim gördükleri sınıfın etkisinin hesaplanmasında ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (one-way anova) tekniği kullanılmıştır. Ayrıca okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin analizi Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayı tekniği ile yapılmıştır. Analizler esnasında istatistiklerin anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın ana amacı ve bu amaca bağlı alt amaçlara uygun olarak toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucu elde edilen bulgular verilmektedir.

Araştırmanın 1. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 1. alt problemi, “Okul öncesi öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin çocuk sevme durumları ve benlik saygıları;

- cinsiyet
- öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı farklılık göstermekte midir?”

biçimde ifade edilmiştir. Bu alt problemle ilgili olarak yapılan istatistiksel işlemler sonucunda okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumları ve benlik saygısı puan ortalamalarının cinsiyetlerine ve öğrenim gördükleri sınıflarına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Tablo 2 ve Tablo 3’de bu alt problem doğrultusunda anlamlı farklılık gösteren bu değişkenlere ait bulgular gösterilmektedir.

Tablo 2. Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Çocuk Sevme ve Benlik Saygısı Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t testi	
						t	p
Çocuk Sevme Ölçeği	Kadın	299	83.22	12.66	337	3.32	0.001*
	Erkek	40	75.97	14.84			
Benlik Saygısı Ölçeği	Kadın	299	18.89	3.82	337	3.35	0.001*
	Erkek	40	16.67	4.70			

*<.05

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre çocuk sevme [$t_{(337)}=3.32$, $p<.05$] ve benlik saygısı [$t_{(337)}=3.35$, $p<.05$] toplam puanları açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Kadın okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumu ($\bar{X}=83.22$) ve benlik saygısı ($\bar{X}=18.89$) erkek okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumu ($\bar{X}=75.97$) ve benlik saygısına ($\bar{X}=16.67$) göre daha olumludur. Diğer bir deyişle kadın okul öncesi öğretmeni adayları erkek okul öncesi öğretmeni adaylarına oranla çocukları daha çok sevmektedirler ve benlik saygıları da daha yüksektir. Bu anlamlı farklılığın ortaya çıkmasında erkek okul öncesi öğretmeni adaylarının sayılarının ($n=40$), kadın okul öncesi öğretmeni adaylarının sayılarından ($n=299$) daha az olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Çocuk Sevme ve Benlik Saygısı Toplam Puanlarının Öğrenim Gördükleri Sınıfa Göre ANOVA Sonuçları

Ölçek	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Çocuk Sevme Ölçeği	Gruplar Arası	3366.780	3	1122.260	6.852	0.000*	1-2
	Gruplar İçi	54868.129	335	163.785			3-2
	Toplam	58234.909	338				4-2
Benlik Saygısı Ölçeği	Gruplar Arası	231.772	3	77.257	5.022	0.002*	4-2
	Gruplar İçi	5153.136	335	15.382			1-2
	Toplam	5384.909	338				4-3

*<.05

Tablo 3 okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumları arasında öğrenim gördükleri sınıf bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$f(3, 335)=6.852$, $p<.05$]. Başka bir deyişle, okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumları, öğrenim görülen sınıfa bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Sınıflar arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre 1. sınıfta ($\bar{X}=84.6929$), 3. sınıfta ($\bar{X}=83.1200$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=84.1644$) öğrenim gören okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevme durumlarının 2. sınıfta ($\bar{X}=77.1573$) öğrenim gören okul öncesi öğretmeni adaylarından daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Bütün bunlara ek olarak Tablo 3’de okul öncesi öğretmeni adaylarının benlik saygıları ile öğrenim gördükleri sınıf bakımından anlamlı bir fark olduğu da görülmektedir [$f(3, 335)= 5.022$, $p<.05$]. Bir diğer ifade ile okul öncesi öğretmeni adaylarının benlik saygıları, öğrenim gördükleri sınıfa bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Sınıflar arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçları değerlendirildiğinde 1. sınıfta ($\bar{X}=18.8031$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=19.8630$) öğrenim gören okul öncesi öğretmeni adaylarının benlik saygılarının 2. sınıfta ($\bar{X}=17.4994$) öğrenim gören okul öncesi öğretmeni adaylarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 4. sınıfta ($\bar{X}=19.8630$) öğrenim gören okul öncesi öğretmeni adaylarının da benlik saygılarının 3. sınıfta ($\bar{X}=18.4200$) öğrenim gören okul öncesi öğretmeni adaylarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın 2. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 2. alt problemi, “Okul öncesi öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin Barnett Çocuk Sevme Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeğinden

aldıkları toplam puanlar arasında ilişki var mıdır?’’ biçiminde ifade edilmektedir. Bu alt problemle ilgili olarak yapılan istatistiksel işlemler sonucunda okul öncesi öğretmenleri adaylarının çocuk sevmeye durumları ve benlik saygıları arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Tablo 4’de bu alt problem doğrultusundaki ilişkiye ait bulgular gösterilmektedir.

Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Çocuk Sevmeye ve Benlik Saygısı Toplam Puanları Arasındaki İlişki ile İlgili Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Ölçek	n	\bar{X}	ss	r	p
Çocuk Sevmeye Ölçeği	339	82.3687	13.1260	.356	.000*
Benlik Saygısı Ölçeği	339	18.6313	3.99145		

*<.05

Tablo 4 incelendiğinde okul öncesi öğretmenleri adaylarının çocuk sevmeye durumu ile benlik saygıları arasında .05 düzeyinde orta derecede pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.356$, $p<.05$). Buna göre okul öncesi öğretmenleri adaylarının benlik saygıları arttıkça çocuk sevmeye durumlarının da arttığı söylenebilmek mümkündür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Konya’da bulunan Mevlana, Necmettin Erbakan ve Selçuk Üniversitelerinin Okul Öncesi Öğretmenliği programında öğrenimlerine devam eden 339 okul öncesi öğretmenleri adayının benlik saygısı ve çocuk sevmeye durumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, okul öncesi öğretmenleri adaylarının cinsiyetlerinin ve öğrenim gördükleri sınıfın benlik saygıları ve çocuk sevmeye durumları üzerinde anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucunda kadın okul öncesi öğretmenleri adaylarının benlik saygılarının erkek okul öncesi öğretmenleri adaylarının benlik saygılarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum Öner Altıok, Ek, Koruklu (2010) ve Özkan (1994)’ün üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyi ile bazı değişkenleri incelediği çalışmanın sonuçları ve Koç (2010)’un yetişkinler üzerinde benlik saygısını ölçmeyi amaçladığı çalışmasının sonuçları ile paralellik göstermektedir. Öner Altıok ve diğerleri (2010) ve Özkan (1994) da çalışmalarında kız öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Gürşen Otacıoğlu (2009), Baybek ve Yavuz (2005) ise yaptıkları çalışmalarda benlik saygısı üzerinde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığını bulmuşlardır.

Ayrıca çalışmada cinsiyet değişkeninin okul öncesi öğretmenleri adaylarının çocuk sevmeye durumları üzerinde de etkili olduğu, kadın okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmeye durumlarının erkek okul öncesi öğretmenlerinden yüksek olduğu bulunmuştur. Bu duruma ilişkin literatürdeki çalışmalar arasında bir görüş birliğine ulaşıldığını söylemek mümkün değildir. Nitekim Arslan ve diğ. (2013) çalışmalarında okul öncesi öğretmenleri adaylarının çocuk sevmeye düzeyinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya koyarken; cinsiyetin okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmeye düzeyleri üzerinde ise anlamlı bir farklılığa neden olmadığına dikkat çekmektedirler. Durualp ve Ünal (2013)’da okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmeye düzeylerinde cinsiyetin anlamlı bir farklılığa neden olmadığını ortaya koymaktadırlar. Cinsiyete ilişkin bu durum Gelbal ve Duyan (2010) tarafından ilköğretim öğretmenlerinin çocuk sevmeye durumlarını çalıştırdıkları çalışmanın yanı sıra Aksoy ve Baran (2011) tarafından yapılan sınıf öğretmenleri adaylarının çocuk sevmeye durumlarını çalıştırdıkları çalışma ile de uyumsuzdur. Gelbal ve Duyan (2010) ile Aksoy ve Baran (2011) çalışmalarında cinsiyetin çocuk sevmeye durumu üzerinde etkili olmadığını bulmuşlardır. Bu uyumsuzluğun okul öncesi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliğinin özünde farklı branşlar olmasının yanı sıra okul öncesi öğretmenliğine ilişkin tecrübe kazanmaktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada benlik saygısı üzerinde öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıfın etkili olduğu, en yüksek benlik saygısına 4. sınıfta öğrenimlerine devam eden öğretmen adaylarının sahip olduğu bunu sırası ile 1. sınıftakilerin, 3. sınıftakilerin ve son olarak 2. sınıftakilerin izlediği belirlenmiştir. Baybek ve Yavuz (2005) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada en yüksek benlik saygısına sahip olan öğrencilerin 4. sınıfta öğrenimlerine devam eden öğrenciler olduğunu,

bunun yanı sıra en düşük benlik saygısına sahip olan öğrencilerin 2. sınıfta öğrenimlerine devam eden öğrenciler olduğunu ifade etmektedir. Bu bulgu bizim araştırmamızın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Buna ek olarak öğrenim görmeye devam edilen sınıfın aynı zamanda çocuk sevmeye durumu üzerinde de etkili olduğu bulunmuştur. Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda çocukları en çok seven grubun 1. sınıflar olduğu bunu sırası ile 4. sınıfların, 3. sınıfların ve 2. sınıfların takip ettiği tespit edilmiştir. Bu durum araştırmacıların aklına birinci sınıfta öğrenimlerine devam eden öğretmen adaylarının mesleklerini isteyerek seçtiklerini getirirken, son sınıf öğrencilerinin ikinci yüksek puana sahip olmaları durumu araştırmacılar tarafından mesleklerini benimsedikleri ve mesleklerine karşı olumlu tutum geliştirdikleri şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca çalışma grubunda en çok meslek lisesi çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünden mezun olan okul öncesi öğretmeni adayının 1. sınıfta öğrenimlerine devam eden öğretmen adayları arasında olması (%44.09) durumunun da bu kademedeki öğrenim gören öğretmen adaylarının çocuk sevmeleri üzerinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Bütün bunlara ek olarak okul öncesi öğretmenliğinin objesi olan çocuk hakkında daha çok eğitim almanın, alan çalışmalarında çocukla birebir çalışmanın da öğretmen adaylarının çocuk sevmeye durumları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceyi üniversite eğitiminden önce meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümlerinde eğitim görmüş olan okul öncesi öğretmeni adayları ile 4. sınıfta öğrenim görmeye devam eden okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye durumlarının daha yüksek olması desteklemektedir. Diğer bir ifade ile alanda deneyim arttıkça çocuk sevmeye durumu yükselebilmektedir. Bu düşünce Gelbal ve Duyan (2010) tarafından yapılan çalışmada branş öğretmenlerine oranla çocuklarla daha çok iç içe olan sınıf öğretmenlerinin çocuk sevmeye durumlarının daha yüksek olması sonucunun yanı sıra Arslan ve diğ. (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda ortaya konulan aktif olarak görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi öğretmen adaylarından anlamlı oranda daha fazla çocuk sevmeleri ile desteklenmektedir.

Sonuç olarak öğretmenlik mesleği görev ve sorumlulukları açısından değerlendirildiğinde toplumda özel bir yere sahiptir. Öğretmenler eğitimin hangi kademesinde olursa olsun insanlar ile çalışmaktadırlar ve onlara istedik davranışlar kazandırmayı hedeflemektedirler. Ancak eğitim verilecek insanın yaşı küçüldükçe öğretmenlik zorlaşmaktadır (Semerci, Demiralp, Koç ve Kerimgil, 2009). Okul öncesi öğretmenlerinin de eğitimin en alt kademesinde görev yapmaları nedeni işlerinin zor olduğu aşikardır. Çocukları sevmenin okul öncesi öğretmenlerinin işlerini biraz da olsa kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Nitekim Durmuşoğlu Saltalı ve Erbay (2013) yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin çocuklar ile kurdukları iletişimde aktif olarak kullandıkları konuşma, dinleme ve empati becerileri ile çocuk sevmeye arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuş; ilaveten çocuk sevmeye davranışının konuşmanın %8'ini, dinlemenin %26'sını ve empatinin %10'unu yordadığını tespit etmişlerdir. Kasapoğlu ve Akyol (2012) ise 270 okul öncesi öğretmeni adayı ile yaptıkları çalışmalarında çocuk sevmeye düzeyinin çocuk haklarına yönelik tutumun varyansının %13'ünü açıkladığını ortaya koymuşlardır. Bu çalışmaların da desteklediği üzere eğitim fakültelerinin okul öncesi öğretmenliği bölümünde eğitimlerine devam etmekte olan öğretmen adaylarının gelecekte işlerini özveri ile yapabilme adına çocukları sevmeleri gerekmektedir. Downing, Ryndak ve Clark (2000) eğitimci olabilmenin ön koşullarından birinin de çocukları sevmeye olduğuna dikkat çekmektedir. Nihai sonuç olarak bir bireyin herhangi bir çocuğu sevmesi ile kendini benimseyip değer vermesi, kendini onaylaması gibi birçok anlamı içerisinde barındıran benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı hedeflediğimiz bu çalışmada çocuk sevmeye durumu ile benlik saygısı arasında orta derecede bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu durum da sevginin içsel bir faktör olduğunu, benlik saygısı gibi başka faktörlere önemli derecede bağlılık arz etmediğini göstermiştir. Bu bulgudan yola çıkılarak okul öncesi öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye durumlarının iç güdümlü bir duygu olduğu, benlik saygısı gibi herhangi bir faktörle çok da ilintili olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmacılara bu araştırmadan yola çıkılarak çocuk sevmeye durumu ve benlik saygısının başka değişkenlerle ilintilendirilerek incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca buna ek olarak örneklem grubunun genişletilerek okul öncesi öğretmen adaylarının yanı sıra okul öncesi öğretmenleri ile de çalışılmasının uygun olacağı da düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, P., Baran, G. (2011). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çocuk Sevme Durumları ile Anne-Babaları Tarafından Kabul-Redlerine Yönelik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu*, 5-7 Mayıs 2011, Sivas.
- Arslan, E., Pınarcık, Ö., Ergin, B., Kaynak, K. B. (2013). Okul Öncesi Öğretmenleri ve Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Sevme Tutumlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *2nd World Conference on Educational and Instructional Studies (WCEIS)*, 7-9 November, Antalya.
- Barnett, M. A., Sinisi, C. S. (1990). The Inital Validation of a Liking of Children Scale. *Journal of Personality Assessment*. 55(1&2): 161-167.
- Baybek, H., Yavuz, S. (2005). Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*. 14, 73-95.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Ergenlerde Benlik Saygısı*. Uzmanlık Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Downing, J. E., Ryndak, D. L., Clark, D. (2000). Paraeducators in Inclusive Classrooms: Their own perceptions. *Remedial and Special Education*. 21, 171-181.
- Durmuşoğlu Saltalı, N., Erbay, F. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Konuşma, Dinleme ve Empati Becerilerinin Çocuk Sevme Davranışı Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14(1), 159-174.
- Durualp, E., Ünal, N. (2013) Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Sevme Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *5. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 6-9 Haziran, Çanakkale.
- Duyan, V., Gelbal, S. (2008). Barnett Çocuk Sevme Ölçeği'ni Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Eğitim ve Bilim*. 33(148): 40-48.
- Erdem, Y., Duyan, V. (2011). A Determination of The Factors That Affect The Level of Peditric Nurses' Liking of Children. *Turkish Journal of Medical Sciences*. 41(2): 295-305.
- Erözkan, A. (2009). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinde Depresyonun Yordayıcıları. *İlköğretim Online*. 8(2): 334-345.
- Gelbal, S., Duyan, V. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin Çocuk Sevme Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 38: 127-137.
- Gültekin, M. (1992). Öğretmen Adayları İçin Uygulama Modelleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 25(2): 821-832.
- Gürşen Otacioğlu, S. (2000). Müzik Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygısı Düzeyleri ile Akademik Çalgı Başarılarının Karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13: 141-150
- Gözütok, D. F.(1991). Öğretmenlerin ve Öğrencilerin Algılarına Göre Mesleki Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 24(2): 405-409.
- Harputlu, D. (2005). *Kadın Mahkumlarda Benlik Saygısı ve Kendi Kendine Meme Muayenesi İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kasapoğlu, K., Akyol, T. (2012). Liking of Children as a Predictor of Attitudes toward Children's Rights. *The New Educational Review*. 28(2), 49-59.
- Koç, M. (2010). Demografik Özellikler ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Akademik Araştırmalar Dergisi*. 46, 35-58.
- MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. (2008a). *Öğretmen Yeterlilikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlilikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. (2008b). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Miser, R. (1999). Kalkınma, Toplum Kalkınması, Yönetimi ve İnsan Gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 32(1): 101-112.
- Morrison, G. S. (2003). *Fundamentals of Early Childhood Education*. New Jersey: Pearson Education Inc.
- Öner Altıok, H., Ek, N., Koruklu, N. (2010). Üniversites Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyi İle İlişkili Bazı Değişkenlerin İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 1(1): 99-119.
- Özkan, İ. (1994). Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler. *Düşünen Adam*. 7(3): 4-9.
- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C. (1989). Self-Esteem and Adolescent Problems: Modeling Reciprocal Effects. *American Sociological Review*. 54: 1004-1018
- Semirci, N., Demiralp, D., Koç, S., Kerimgil, S. (2009). Geçmişte (1942) ve Günümüzde (2003) Göreve Başlamış Sınıf Öğretmenlerine Göre Öğretmenlik, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 33(1): 37-60.

- Taysi, E. (2000). *Benlik Saygısı Arkadaşlardan ve Aileden Sağlanan Sosyal Destek: Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yenidünya, A. (2005). *Lise Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum Benlik Saygısı ve Akademik Başarı İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, M. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Tasarımların Dinsel Yönelim Biçimleri ve Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İslami Araştırmalar Dergisi*. 19(3): 501-510.